

ZNANSTVENI SKUP: RAZVOJ SOCIJALNOG RADA U HRVATSKOJ U RAZDOBLJU OD 1900. DO 1960.

Zagreb, 11. ožujak 2005.

Prvi znanstveni skup o povijesti socijalnog rada održan je 11. ožujka 2005. godine na Studijskom centru socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu pod nazivom *Razvoj socijalnog rada u Hrvatskoj u razdoblju od 1900. do 1960.* Cilj skupa bio je analizirati i raspraviti ekonomske i društvene okolnosti koje su u 20-om stoljeću pridonijele razvoju socijalnog rada.

Skup je rezultat uključenosti Studijskog centra socijalnog rada i Centra za ženske studije u međunarodni istraživački projekt *Povijest socijalnog rada u istočnoj Europi u razdoblju 1900. do 1960.* Projektom koordiniraju istraživači sa Sveučilišta u Siegenu, a sponzorira ga Volkswagen fondacija iz Njemačke. Uz Hrvatsku, u projekt je uključeno sedam nacionalnih ekipa iz Litve, Mađarske, Poljske, Rumunjske, Rusije, Slovenije i Ukrajne. Cilj projekta je istražiti i usporediti povijesni razvoj profesije socijalnog rada u zemljama istočne Europe.

Skupu je nazočilo tridesetak sudionika iz Zagreba i drugih krajeva Hrvatske, te gosti iz Sarajeva, Ljubljane i Graza. Sudionici skupa bili su socijalni radnici centara za socijalnu skrb i drugih ustanova, povjesničari i ostali stručnjaci koje zanima područje povijesti socijalnog rada, ali i područje dobrotvornog i socijalnog djelovanja općenito. U ime koordinatora istraživačkog projekta skupu su nazočili Kurt Schilde sa Sveučilišta u Siegenu, Njemačka i Berteke Waaldijk sa Sveučilišta u Utrechtu, Nizozemska.

Znanstveni skup bio je podjeljen u dvije cjeline. Započeo je pozdravnim govorima i plenarnim izlaganjima. Skupu su nazočili i prigodnim pozdravnim govorima se obratili državni dužnosnici, Slobodan Uzelac ispred

Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Nino Žganec u ime Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi te Marinka Bakula Anđelić u ime Gradskog ureda za rad, zdravstvo i socijalnu skrb, koji je ujedno i sponzor skupa. Ispred Pravnog fakulteta nazočne je pozdravio Marko Petrak. Svojom nazočnošću i s nekoliko prigodnih riječi skup je uveličao i akademik Eugen Pusić.

U prvom dijelu skupa govorili su Marina Ajduković i Vlado Puljiz sa Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu, Kurt Schilde sa Sveučilišta u Siegenu i Sandra Perkovic Prlenda sa Ženskih studija. Izlaganja je otvorila Marina Ajduković naglašujući važnost poznavanja povijesti struke za izgradnju profesionalnog identiteta. Povijest profesije socijalnog rada u Hrvatskoj povezujemo s početkom obrazovanja za socijalne radnike 1952. godine, iako aktivnosti koje spadaju u područje socijalnog rada nalazimo i ranije. Delegacija Kraljevine SHS sudjelovala je na Prvoj konferenciji socijalnih radnika 1928. godine u Parizu. Tada je delegaciju predvodio Andrija Štampar, osnivač Škole narodnog zdravlja. Predstavnici koordinatora istraživanja Kurt Schilde i Berteke Waaldijk prikazali su ukratko osnovne ciljeve istraživačkog projekta *Povijest socijalnog rada u istočnoj Europi u razdoblju 1900. do 1960.* Naveli su problemska područja koja se žele proučiti komparativnim istraživanjem. Radi se o faktorima koji bi mogli utjecati na razvoj socijalne države kao što su: razvoj profesije socijalnog rada, utjecaj industrijskog i seoskog društva, manjinskih i vjerskih organizacija te sličnosti i razlike u definiranju profesije socijalnog rada. Vlado Puljiz prikazao je opću društvenu situaciju i neke mjere socijalne politike koje su važne za razvoj profesije socijalnog rada. Državna intervencija u socijalnoj sferi nije bila velika sve do iza Drugog svjetskog rata kada dolazi do redistribucije nacionalnog bogatstva i uspostave socijalne infrastrukture. Obvezno socijalno osiguranje pokušano

je uvesti ranije, 1922. godine, Zakonom o socijalnom osiguranju radnika koji nije bio na snazi sve do 1937. godine. Sandra Perkovic Prlenda prikazala je podatke o postojećim izvorima koji se mogu koristiti prilikom istraživanja povijesti socijalnog rada. Posebni odjeli državne uprave za socijalnu politiku nastali su nakon Prvog svjetskog rata. Arhivska građa za razdoblje prije Prvog svjetskog rata nalazi se u različitim fondovima u Hrvatskom državnom arhivu. Jedan od važnijih fondova jest fond o zemaljskim i privatnim zakladama u kojem je sačuvana građa o osječkom sirotištu, dječjem domu na Josipovcu i o drugim "uboškim" zakladama raznih općina koje su bile pod nadzorom države. Prilikom istraživanja građe posebnu pozornost treba obratiti izvorima poput korespondencija te službenih i osobnih dnevnika. Usprkos nesređenosti i nepotpunosti fondova, moguće je arhivsku građu koristiti kako za deskriptivan istraživački pristup, tako i za dublju analizu razvoja socijalnog rada.

Drugi dio skupa sastojao od dva paralelna simpozija. U simpoziju A sudionici su mogli čuti izlaganja Stjenka Vranjicana i Ivana Koprića s Pravnog fakulteta u Zagrebu, Ive Goldsteina s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu te Stjepana Balobana s Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. Cilj ovog simpozija bio je analizirati i raspraviti utjecaj i povezanost državne uprave, vjerskih zajednica i gospodarskog okruženja sa socijalnim pitanjima i razvojem profesije socijalnog rada. Stjenko Vranjican analizirao je razvoj hrvatskog gospodarstva u prošlom stoljeću, te se osvrnuo na faktore za koje smatra da su doprinjeli nepovoljnom razvoju hrvatskog gospodarstva. Naveo je nekoliko istraživanja u kojima se gospodarski razvoj Hrvatske uspoređuje s drugim zemljama na temelju kojih zaključuje da se jaz između gospodarske razvijenosti Hrvatske i drugih razvijenih zemalja povećava. Ivan Koprić navodi da državna uprava na socijalne probleme u početku re-

agira silom, ali da u prvoj polovici 20-og stoljeća dolazi do inkorporacije socijalnih vrijednosti u institucionalnu jezgru države. Ivo Goldstein i Stjepan Baloban predstavili su brojne filantropske i dobrovoljne aktivnosti koje su poduzimale vjerske organizacije tijekom 20-og stoljeća. Navedene su aktivnosti Caritasa zagrebačke nadbiskupije koji je osnovan 1931. godine na inicijativu Alojzija Stepinca. Također, prezentirane su različite aktivnosti Židovske općine u Zagrebu koja je pružala pomoć židovskom i nežidovskom stanovništvu. Promjena državnog uređenja utjecala je izravno na aktivnosti ovih vjerskih organizacija. Naime, Židovska je općina za vrijeme NDH doživjela ograničavanje svojih aktivnosti koje su bile svedene samo na rad institucije *Skrb za logoraše*, dok je Caritasu nakon Drugog svjetskog rata zabranjen rad.

Simpozij B uključivao je četiri izlaganja koja su govorila o obiteljskom pravu, zaštiti djece, utjecaju žena na razvoj profesije socijalnog rada i obrazovanju socijalnih radnika u Bosni i Hercegovini, koje su održale: Milanka Miković s Odsjeka za socijalni rad Fakulteta političkih nauka u Sarajevu, Ivana Milas s Pravnog fakulteta a Zagrebu, Vanja Branica sa Studijskog centra socijalnog rada, Pravnog fakulteta u Zagrebu i Sandra Prlenda Perkovic sa Ženskih studija. Vanja Branica i Sandra Prlenda Perkovic ujedno su dale i prikaz rezultata dobivenih radom u okviru spomenutog istraživačkog projekta. Kako je cilj ovog simpozija bio prikazati različita područja koja su povezana s razvojem profesije socijalnog rada, Milanka Miković je govorila o obrazovanju za socijalne radnike u Bosni i Hercegovini koje počinje 1958. godine Višom školom za socijalne radnike. Četverogodišnji program za obrazovanje socijalnih radnika otvorio se 1986. godine na Fakultetu političkih znanosti. Prvi specijalistički poslijediplomski studij otvorio se 1987./1988. godine kada i socijalni rad postaje akademska disciplina. Ivana Milas je govorila o ulozi obiteljskog

prava u razvoju socijalnog rada. Obitelj-sko pravo jedan je od obveznih predmeta na Studiju za socijalni rad u Hrvatskoj od njegovog osnutka 1952. godine. Naglasila je probleme s kojima se obiteljsko zakonodavstvo susreće danas. Vanja Branica izložila je različite mjere kojima je društvo, a kasnije i država, skrbili za djecu tijekom 20-og stoljeća. Zakonom o dječjim domovima iz 1918. godine određeno je da skrb za djecu bez roditeljske skrbi do 15 godine života preuzima država, te da svi dječji domovi koji su do tada postojali prelaze pod ingerenciju države. Važan utjecaj na razvoj profesije socijalnog rada imale su žene i njihove aktivnosti koje možemo nazvati prvim oblicima prakse socijalnog rada. Sandra Perkovic Prlenda navela je nekoliko organizacija unutar kojih su žene aktivno participirale u pružanju različitih oblika pomoći, od pomoći siromašnoj djeci, zaštite djevojaka koje tek dolaze u grad i slično. Jedna od takvih organizacija su *Gospojinski odbori* osnovani 1855. godine koji su se razvijali i osnivali po ostalim gradovima.

Ovaj znanstveni skup bio je zanimljiv i poticajan jer je skrenuo pozornost na temu koja se u Hrvatskoj rijetko obrađuje - povijest profesije socijalnog rada. Izlaganja su pokazala kako su 20. stoljeće obilježile intenzivne promjene na svim razinama: ekonomskoj, političkoj, društvenoj i kulturnoj. Podatci koji su se mogli čuti na ovom skupu daju dodatni pečat na profesionalni identitet i pokazuju kako profesija socijalnog rada zapravo ima dobre i duboke korjene u filantropskom i dobrotvornom radu unutar različitih društvenih struktura koje su u 20-om stoljeću pružale pomoć onima kojima je ona bila potrebna. Takve aktivnosti nisu bile profesionalne aktivnosti i nisu se nazivale imenom socijalnog rada, ali su stvorile temelj za razvoj profesije koja danas ima svoje važno mjesto u hrvatskom društvu.

Vanja Branica

EUROPSKA KONFERENCIJA O STANOVNIŠTVU 2005.: SOCIJALNA KOHEZIJA PRED DEMOGRAFSKIM IZAZOVIMA

Vijeće Europe, Strasbourg,
7. - 8. travnja 2005.

Prva europska konferencija o stanovništvu održana je 1993. godine u Ženevi, a organizirala ju je Europska ekonomska komisija Ujedinjenih naroda. Cilj je konferencije bila inventura demografskih promjena u Europi i rasprava o mogućim mjerama koje je trebalo poduzeti da bi se utjecalo na europske demografske procese. Ženevska je konferencija bila priprema za Međunarodnu konferenciju o stanovništvu i razvoju, koja je pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija održana 1994. godine u Kairu. (O kairskoj konferenciji objavili smo informaciju u našem časopisu broj 4. iz 1994. godine). Intenzivne demografske promjene, koje su u europskim zemljama uslijedile tijekom posljednjeg desetljeća, utjecale su na odluku Vijeća Europe da pripremi novu konferenciju o stanovništvu s ciljem temeljite analize recentnih demografskih pojava i rasprave o mjerama koje je potrebno poduzimati da bi se europska društva nosila s posljedicama demografske recesije i velikim promjenama u strukturi stanovništva i obitelji.

Nakon pomnih priprema, 7. i 8. travnja ove godine u sjedištu Vijeća Europe, u Strasbourgu, održana je europska demografska konferencija pod naslovom *Socijalna kohezija pred demografskim izazovima*. Na konferenciji se raspravljalo o četiri velike teme: (1) političkim posljedicama promjena u konstituiranju obitelji, (2) starenju stanovništva i izazovima koji iz toga proizlaze za socijalnu politiku, (3) utjecaju migracija na društvo i politiku te (4) prioritetnim akcijama u odnosu na stanovništvo i socijalnu koheziju.

Uvodnom sjednicom predsjedao je Bernard Scheiner, potpredsjednik Europ-